

Praha, Břevnov | Detail mlýnu

Identifikační údaje

Adresa	Praha, Břevnov U Větrníku 40/1 162 00
Okres	Hlavní město Praha
Katalogové číslo	P 40
Katastrální území	Břevnov
GPS	50° 5' 17.5" 14° 21' 4.7"
Mapová značka	Holandský / Objekt bez technologie
Poloha vůči obci	Praha Břevnov, Větrník
Číslo kulturní památky	40416/1-1439 z r.1964 otevřít list NPÚ
Přístupnost	Nepřístupný
Rok stavby	1722
Rok zániku	

Stručný popis

Mlýn holandského typu postavil v roce 1722 Kryštof Dientzenhofer v rámci Břevnovského kláštera na místě staršího dřevěného mlýna. O jeho provozu víme pouze to, že zaměstnával jednoho pracovníka a vedle mlýnského složení jím byla poháněna i pila. V roce 1794 ho v důsledku josefínských reforem převzal od kláštera Jakub Kohoutek, mlynář z Nesvačil u Bystřice. V roce 1840 je jako majitel uváděn Franz Kohoutek. V roce 1848 byla mlynářkou na Větrníku sestra známého vlastence Petra Fastra. Mlýn pracoval maximálně do roku 1890. Od roku 1840 do roku 1912 stál vedle něj ještě jeden mlýn německého typu, který byl výrazně štíhlejší a měl šest perutí.

V roce 1899 zakoupil objekt známý pražský restaurátér a velitel národní gardy Jan Josef Černožský již jako ruinu. V roce 1900 přistavěl k budově mlýna vedlejší obytnou budovu. Ve dvoře vybudoval letní restauraci, která úspěšně fungovala asi do roku 1927. Od roku 1920 v objekt obývá rodina Opatrných. Po roce 1990 byl objekt komplexně opraven a z hospodářských částí vytvořen malý penzion. Válcová stavba o průměru 9 m a výšce 12 m o dvou podlažích je zakončena nízkou kuželovitou střechou krytou bobrovkami, fasáda je opravena novorenesančně a je zdobena bosáží. Jedná se o jednu z nejstarších dochovaných staveb větrného mlýna u nás.

Pokorný:

Asi 850m na SZ od klášterního kostela v Břevnově stojí dosud okrouhlá zděná budova někdejšího větrného mlýna Břevnovského kláštera, dnes ovšem jen jako část většího stavebního objektu. Je označena čp. 40 v ulici Na větrníku. Název Větrník si zachovala i sama lokalita (22). Nazývá se tak i blízká studentská kolej.

Stavbu okrouhlého zděného větrného mlýna lze právem spojovat s výstavbou Břevnovského kláštera v prvních desetiletích 18. století (23). Některé starší prameny však ukazují, že tu stával již před tím větrný mlýn dřevěný (24).

Historie

Historie obecně

POČÁTKY HISTORIE VĚTRNÍKU

Základy této památky sahají až k samému založení kláštera sv. Markéty v Břevnově, tj. do roku 993. Nevelká kaple sloužila jako obydlí pro řádové sestry. Není známo kdy, ale víme jistě, že klášter i kaple vyhořela (pozn. nedochovaly se ani historické údaje z klášterní knihovny). Kaple byla velice dlouhou dobu opuštěna a celé okolí zpusťlo. Nebyl nikdo, kdo by se o zprovoznění stavby opět pokusil. Toto místo ale znovu oživilo a to tak, že zde vznikl lom na opukový kámen (pozn. opuka - měkký stavební kámen bílé barvy). Vytěžený materiál byl nejdříve použit na oplocení samotného kláštera a růžových sadů v jeho okrasné zahradě, dále i na ochranné zdi loveckého letohrádku Hvězda s nezvyklým šesticípím půdorysem. Ještě dnes jsou na současné zahradě Větrníku patrné výškové rozdíly. Podle mnohých opukových lomů se ostatně části zdejšího území začalo říkat Bílá hora.

V roce 1277 nechal převor břevnovského kláštera Godefrid vybudovat větrný mlýn na místě původní kaple. Větrník byl dřevěný a stával na výhodně položené vyvýšenině, kde téměř denně vál vítr dostatečné síly, aby roztácel jeho lopatkovité kolo (pozn. menší válcovitá věž s lopatkami a mlecím soukolím se již bohužel nedochovala). Mlýn pracoval samozřejmě výlučně pro klášter, neboť Benediktini vlastnili rozsáhlé pozemky zemědělské půdy, sahající až za letohrádek Hvězda do nynější Liboce a na opačnou stranu až k Pražskému hradu. V této době začínal v okolí kláštera vznikat dnes již rozsáhlý hřbitov. Nejprve sloužil k pochování zemřelých duchovních. Později také pro majetné občany Břevnova, vlastníci hospodářské pozemky. Na hřbitově sv. Markéty nalezi svůj klid i někteří význační lidé, např. malíř Fr. Tichý a Antonín Kybal, filozof Jan Patočka, básník a zpěvák Karel Kryl aj.

Větrný mlýn měl dokonce vlastní zásobárnu vody - studnu, která slouží až do současnosti (pozn. dnes už za použití moderních čerpadel). Je hluboká 30 metrů, její šířka až na dno je 2,5 metru a stálá zásoba vody sahá do výše deseti metrů. Teprve když zjistíme, jak byla studna zbudována, uvědomíme si, kolik práce a úsilí museli její stavitelé vynaložit. Byla totiž vyhloubena ručně do již zmíněného opukového kamene. Na vnitřních stěnách studny jsou i dnes patrné záseky krumpáčů. Voda ve studni se jen tak nevyčerpá. Podle nedávného odhadu by mohla zásobovat celé Petřiny po dobu deseti let. To je sice dost neurčitý odhad, ale každý z nás si může představit, jak velké musí být podzemní jezero.

Dnešní zahrada, ve které se studna nachází má rozlohu necelého hektaru a je obehána ještě původním starým kovovým plotem.

JAK ŠEL ČAS

Ve středověku bývaly mlýny stojící o samotě přepadávány všelijakou lotrovskou sběří. Mlynáři se chránili nejen zbraněmi, ale také stavěli tajné úkryty. Je možné, že právě za tímto účelem byla vykopána půlkilometrová tajná chodba vedoucí z Větrníku do kláštera. Namletá mouka tak mohla být bezpečně dopravována do cílového místa své spotřeby. Druhá verze ovšem tvrdí něco jiného: tajná chodba byla vyhloubena již dříve. V klášteře sídlili mniši, v kapli řádové sestry a nic tak nebránilo tomu, aby se mohli tajně navštěvovat. Skutečnou pravdu se dnes už těžko dozvíme.

Větrný mlýn fungoval naprosto spolehlivě až do roku 1722. Tehdy byla zbudována kamenná válcovitá věž, která na tomto místě stojí dodnes. Poté Větrník sloužil 50-60 let jako chudobinec. Po několikaletém chátrání byl používán jako obytný dům ostatně jako je tomu dodnes.

V roce 1848 byl Větrník v majetku mlynářské rodiny Kohoutkových. Mlynářka Kohoutková byla sestra známého pražského revolucionáře Petra Fastra, jednoho z pořadatelů schůze ve Svatováclavských lázních. Po nešťastných revolučních vystoupeních Pražanů v roce 1848 Fastr uprchl. Policie se domnívala, že se bude ukrývat v břevnovském mlýně u své sestry. Proto jej obsadila husary, kteří celý objekt dokonale prohlédli. Na útěku ho doprovázel jeho přítel Antonín Šulc. Šulcův bratr jim opatřil v Karlíně povoz, jež na ně čekal za Poříčskou branou. Vojáci v bráně je po předložení dokladů propustili, ale kdosi je na Fastra upozornil. Snažili se odjíždějící kočár zastavit, a když vozká neuposlechl jejich výzvy, začali po kočáru střílet. Zastřelili Antonína Šulce, Fastr z kočáru vyskočil a prchal zahradami a poli do Podolí, kde se dal převést přes řeku. Skryl se potom u svého známého v Radotíně.

U sestry ve mlýně se zatím ukrývalo několik policií stíhaných studentů-barikádníků, kteří se zachránili útekem na usedlost Šafránka, kde měla matka mlynáře provdanou sestru. Vojáci se ve mlýně zdrželi několik dní v naději, že se jim podaří Fastra zadržet. Na jeho hlavu byla tenkrát vypsána odměna 600 zlatých. Ve stodole pod slámostí měli studenti ukryté stejnokroje, zbraně a také odznaky Svornosti. Vojáci však ani to nenalezli. Později byl Fastr zatčen ve Stodu a pod silnou vojenskou stráží dopraven do vězení na Hradčanech.

Jediné co bylo touto policejní prohlídkou údajně objeveno byla tajná chodba. Vchod do ní byl v podlaze mlýnského sklípku zakryt plochým kamenem. Dnes se už tajnou chodbou projít nedá, protože je na mnoha místech zasypaná a propadlá.

JAN JOSEF ČERNOHORSKÝ

Jan Josef Černohorský, známý pražský restaurátér a velitel národní gardy v Praze, byl můj prapradědeček, který v roce 1899 zakoupil Větrník. Byl to velice podnikavý člověk, měl v nájmu od hl. m. Prahy současně Národní Dům na Smíchově, Nebozízek na Petříně a zámeček Letná naproti dnešnímu letenskému muzeu. Po koupi starého mlýna i s rozlehlou zahradou se vzdal všech svých pražských restaurací a začal budovat velkou zahradní a výletní restauraci přímo na Větrníku. Roku 1900 přistavěl k válcovité věži vedlejší budovu, určenou pro obytné účely. Restaurace byla v provozu jen v letních měsících, přibližně v letech 1920-26/27. Hosté seděli přímo pro množstvím starých a statných ořechů. Na okraji dvora stály těsně za sebou kuželník a dva altány. První z nich kryl již zmíněnou studnu, druhý sloužil jako přístřešek pro orchestr, který hrál hostům k tanci i poslechu. J. J. Černohorský také organizoval tzv. tajné výlety na Větrník kočárem z centra Prahy. Kočáry tažené párem vránků pak po skončení hudebního večera odváželi pražskou veřejnost zpět domů. Zahradní restaurace za života pana Černohorského fungovala velice úspěšně. Postupně se ale začal vytrácet restaurační život, až se dům stal opět pouze soukromým obydlím, nejprve rodiny Černohorských a asi od roku 1920 rodiny Opatrných.

Soukromé bydlení s sebou neslo samozřejmě řadu starostí a neměně práce jak na budovách, tak na hektarové zahradě. Z jedné části zahrady, kde bylo původně sezení pro restauraci, byl za vydatného snažení zbudován tenisový kurt s antukovým povrchem (pozn. antuka - drť z mletých pálených cihel, užívaná jako povrchová vrstva sportoviště). Ostatní část zahrady byla pojednána, jako anglická tzn. vzorově upravené trávníky, staré a statné stromy, zastříhané keře a úzké cestičky vysypané pískem žluté barvy.

SOUČASNOST

Až do 90. let nechal majitel Větrníku Miloš Opatrný dům záměrně chátrat, aby se v hluboké totalitní době nestal objektem zájmu tehdejších komunistických představitelů. Tato politika se mu vyplatila a tak se po sametové revoluci v roce 1989 pustil do rekonstrukce celé nemovitosti. Věž Větrníku je nyní válcovou stavbou o dvou podlažích, zakončen nízko kuželovitou střechou. Fasáda je upravena novorenesančně, zdobena bosáží a dalšími architektonickými prvky. V každém podlaží je prolomena polokruhově zakončenými okny. Z části hospodářských budov vystavěl malý penzion o šesti pokojích. Ten již přes deset let velice dobře prosperuje a je hojně navštěvován a vyhledáván turisty z celého světa. Personál tvoří pouze rodinní příslušníci. Díky tomuto druhu podnikání je možné objekt i zahradu stále vylepšovat a zvelebovat. Tenisový kurt, který je opět v provozu, je příjemným sportovním zpestřením návštěvníků.

V zahradě je mnoho okrasných dřevin, z nichž stáří některých přesahuje i 150 let. Nejstarší a nejvýznamnější je dub, který podle ochránců přírody pamatuje i bělohorskou bitvu 8. listopadu 1620. Má tak silný kmen, že k jeho obejmutí je potřeba tří dospělých lidí s rozpaženými rukama.

Už za dob J.J. Černohorského byli na Větrníku chováni bernardýni a tato tradice se udržela až dodnes. Současný bernardýn se jmenuje Arnošt a je zároveň dobrým hlídačem. Větrník je již pět generací domovem rodiny Opatrných. V současnosti ho obývá 8 členů rodiny.

Podle našeho domu se jmenují ulice U Větrníku a Na Větrníku a říká se tak i celé lokalitě, vysokoškolským kolejí a zastávkám městské hromadné dopravy. Větrník je pražská rarita - jde o jediný větrný mlýn, který se na území hlavního města dochoval. V posledních letech je dům i zahrada památkově chráněna.

Příjmení mlynářů působících na mlýně

- Kohoutek Franz od 1840
- Kohoutek Jakub od 1794
- Kohoutková od 1848

Architektura

Stav nemovitosti Zcela přestavěn - bez historické hodnoty
Typ Holandský
Dominantní stavební konstrukce Zděná - kamenná
Historické prvky
Parametry

Technologie

Technologické vybavení • Zcela bez technologie aj.
Popis technologického vybavení
Technologické vybavení
Stopy po neexistující mlýnské technologii
Doplňkový provoz
Doplňkový provoz - popis
Historické prvky
Parametry

Literatura a pramenyZajímavostiOstatníFotoalbumZákladní obrázky

Obrázky

Plány - stavební a konstrukční

Současné fotografie - exteriér - detaily stavebních prvků

Současné fotografie - exteriér

Historické mapy

